

Затверджено Вченою Радою
ОНУ імені ІІ. Мечникова
від "20" грудня 2016 р. № 4

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ІІ.МЕЧНИКОВА
(повна назва вищого навчального закладу)

Факультет/інститут Психології та соціальної роботи
Кафедра соціальної і прикладної психології

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Проректор з науково-педагогічної роботи

В.М. Хмарський Хмарський В.М.

" " 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОЛОГІЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти третій (доктор філософії)

Спеціальність 053 «ПСИХОЛОГІЯ»
(код і назва спеціальності (тей))

Інститут/факультет Факультет психології та соціальної роботи
(назва інституту, факультету)

2020 – 2021

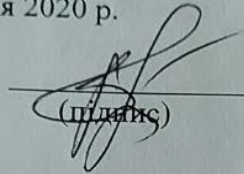
Робоча програма складена на основі навчальної програми з дисципліни «Психологія вищої школи».

Розробник: **Подшивалкіна В.І.**, доктор соціологічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної і прикладної психології (вказати прізвища, наукові ступені, вчені звання та посади розробників)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри соціальної і прикладної психології

Протокол № 1 від "1" вересня 2020 р.

Завідувач кафедри

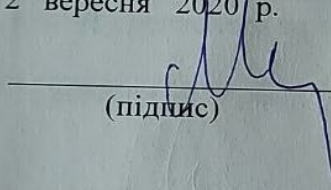

(підпис)

(Подшивалкіна В.І.)
(прізвище та ініціали)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету психології та соціальної роботи

Протокол №1 від "2" вересня 2020 р.

Голова НМК

(підпис)

(Кременчуцька М. К.)
(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Протокол № ___ від "___" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(_____)
(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Протокол № ___ від "___" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(_____)
(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів –3 годин –90 змістових модулів 3 ІНДЗ* – немає	Галузь знань 05 "Соціальні та поведінкові науки" Спеціальність 053 «Психологія» Рівень вищої освіти: Третій рівень вищої освіти (доктор філософії)	Вибіркова	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		1-й	-й
		<i>Семестр</i>	
		1-й	-й
		<i>Лекції</i>	
		16	год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		14	год.
		<i>Лабораторні</i>	
		год.	год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		60	год.
у т.ч. ІНДЗ*: - год.			
Форма підсумкового контролю: залік			

* – за наявності

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни "Психологія вищої школи" полягає у створенні умов для засвоєння докторантами психологічних складових професійної викладацької діяльності в ЗВО та у сприянні формуванню психологічної культури та етичної поведінки викладача вищої школи.

Завдання

- оволодіння докторантами фундаментальними поняттями і принципами психології вищої школи;
- вивчення особливостей сучасних проблем функціонування освітніх організацій
- розуміння психологічних проблем розвитку вищої освіти
- володіння діагностичними методами психології вищої школи та психологічними методами оптимізації освітніх організацій.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

ІК - Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі психології, в тому числі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних психологічних знань та/або професійної практики

ЗК5 - Здатність діяти на основі етичних міркувань при проведенні наукових досліджень, презентації їх результатів та у науково-педагогічній діяльності.

СК4 - Здатність до самоменеджменту, планування і розв'язування задач власного професійного і особистісного зростання, відповідальність за навчання інших при проведенні науково-педагогічної діяльності.

СК7 - Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач третього освітнього рівня демонструвати наступні результати навчання:

ПРН 4 Знання та розуміння проектування, оптимізації та оцінювання якості науково-педагогічного процесу та освітнього середовища. Здатність до інноваціонування та вдосконалення програм навчальних психологічних дисциплін.

ПРН 8 Володіти комунікативними навичками, доступно і аргументовано представляти результати досліджень проблем психологічної теорії та практики, брати участь у фахових дискусіях.

ПРН 9 Уміти полілогічно взаємодіяти із світовою науковою спільнотою та громадськістю з проблематики дослідження.

ПРН 16 Дотримуватись з опорою на закон етичних норм, враховувати авторське право та норми академічної доброчесності при проведенні наукових досліджень, презентації їх результатів та у науково-педагогічній діяльності.

2. Зміст навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. СОЦІАЛІЗАЦІЯ ТА ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ У ЗВО

Тема 1. ВИЩА ОСВІТА ЯК ПРЕДМЕТ ПСИХОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ

Вища освіта України та психологія вищої школи на сучасному етапі. Болонський процес та актуальні психологічні проблеми сучасної вищої освіти в Україні. Об'єкт, предмет та завдання психології вищої школи. Сучасні контексти освітньої діяльності в ЗВО.

Тема 2. ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЮНАЦТВА ТА ДОРΟΣЛОЇ ЛЮДИНИ

Вік як психологічна категорія. Поняття психологічного часу та психологічного віку. Вікові періодизації та їхні особливості. Період юнацтва та його особливості. Період дорослості та його психологічні особливості. Когнітивна сфера та особливості її розвитку у юнацькому та дорослому періоді. Психологія пізнавальної діяльності студентів. Психологічні основи формування професійного мислення. Емоційна сфера та її особливості розвитку у період навчання у вищій школі. Психологічні процеси та особливості їхнього розвитку у період навчання у вищій школі. Навички та вміння, психологічні основи їхнього формування.

Психологічні особливості навчання в вищій школі. Психологічні умови підвищення успішності навчання у ЗВО.

Тема 3. ВИЩА ШКОЛА ЯК ІНСТИТУТ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ЛЮДИНИ ТА ЇЇ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ

Особистість як психологічна категорія. Особистість та особливості її формування у процесі навчання у вищій школі. Типологічне особистісні якості студентів та викладачів. Життєвий шлях та освіта. Механізми соціалізації людини. Соціалізація та адаптація.

Психологічні основи формування особистості студента як спеціаліста з вищою освітою. Мотивація навчання.

Психологічні основи професійного самовизначення людини та профорієнтаційної роботи у вищому навчальному закладі. Психологічні особливості формування професійних навичок та вмінь. Психологія творчості. Психологічні основи формування творчої особистості в вищій школі. Психологічні проблеми кар'єрного росту людини. Викладач вищої школи і проблеми його професійного росту.

Особливості використання методів психодіагностики та психокорекції в вищій школі.

Змістовний модуль 2. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОЦЕСИ У ЗВО

Тема 4. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТУДЕНТСЬКИХ ГРУП ТА НАУКОВО-ВИКЛАДАЦЬКИХ КОЛЕКТИВІВ

Студентська група та її соціально-психологічні особливості. Лідерські процеси у студентській групі та проблеми формування особистісних якостей. Соціально-психологічні основи індивідуальних та групових методів навчання. Групова динаміка у студентському колективі та активні методи навчання.

Соціально-психологічні особливості діяльності викладача вищої школи.

Міжособистісні та міжгрупові конфлікти та засоби вирішення. Лідерські процеси в навчальних групах. Девіантна поведінка у молодіжному середовищі.

Тема 5. ПСИХОЛОГІЯ СПІЛКУВАННЯ У ЗВО

Контекстність освіти та психологічні основи активних форм навчання.

Психологічні особливості взаємовідносин викладача та студента. Спілкування та соціально-психологічний вплив у ЗВО. Етапи акту спілкування. Зворотній зв'язок у спілкуванні. Невербальні засоби спілкування.

Змістовний модуль 3. ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЯК СОЦІАЛЬНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Тема 6. Типологія освітніх організацій та їхні психологічні характеристики. Педагог як організатор освітнього процесу. Студент як суб'єкт навчальної діяльності і самоосвіта. Психологічний аналіз діяльності студентів та викладачів ЗВО. Керівництво та лідерство в навчальних закладах. Спільне управління та його психологічна ефективність. Психологічні передумови підвищення ефективності праці викладачів ЗВО. Сучасні технології навчання та їхні психологічні особливості (дистанційне навчання, тренінги). Соціально-психологічні проблеми науково-викладацьких колективів вищої школи.

Тема 7. ТЕСТУВАННЯ ЯК ФОРМА ОБ'ЄКТИВНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ У ЗВО

Поняття предметний (контрольний) тест, тест об'єктивного контролю знань. Функції контрольних тестів: діагностична, вимірювання та порівняння, прогностична, функція зворотного зв'язку, навчальна функція, функція вирівнювання вимог до студента. Види тестового контролю знань: тесті попереднього контролю, проміжного та загального контролю. Система навчальних елементів: поняття, явища, відношення, алгоритми.

Рівні сформованості знань: ознайомчо-орієнтований, понятійно-аналітичний, продуктивно-синтетичний. Форми та принципи конструювання

тестових завдань. Ефективність завдань. Технології конструювання тестів об'єктивного контролю знань рівня освітньо-професійної підготовки фахівців. Технологія психометричного аналізу тестів та тестових завдань. Валідність та надійність тестів.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усь ого	у тому числі					у с ь о г о	у тому числі				
		л	п	л а б	ін д	с.р .		л	п	ла б	ін д	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовний модуль 1. Соціалізація та професіоналізація особистості у ЗВО												
Тема 1. Вища освіта як предмет психологічного аналізу	8	2	2			4						
Тема 2. Вікові особливості розвитку юнатства та дорослої людини	10	2	2			6						
Тема 3. Вища школа як інститут соціалізації людини та її професійного становлення	14	2	2			10						
Разом за змістовим модулем 1	32	6	6			20						
Змістовий модуль 2. Соціально-психологічні процеси у ЗВО												
Тема 4. Соціально-психологічні особливості студентських груп та науково-викладацьких колективів	14	2	2			10						
Тема 6. Психологія спілкування у ЗВО	14	2	2			10						
Разом за змістовим	28	4	4			20						

модулем 2													
Змістовий модуль 3. Психологічні проблеми розвитку навчальних закладів як соціальних організацій													
Тема 5. Психологічні проблеми розвитку навчальних закладів як соціальних організацій	16	4	2			10							
Тема 7. Тестування як форма об'єктивного контролю знань у ВН	14	2	2			10							
Разом за змістовим модулем 3	30	6	4			20							
Усього годин	90	16	14			60							

5. Темі семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Об'єкт, предмет та завдання психології вищої школи. Сучасні контексти освітньої діяльності в ЗВО	2
2	Психологічні процеси та особливості їхнього розвитку у період навчання у вищої школі. Навички та вміння, психологічні основи їхнього формування	2
3	Життєвий шлях та освіта. Механізми соціалізації людини. Соціалізація та адаптація	2
4	Соціально-психологічні основи індивідуальних та групових методів навчання	2
5	Спілкування та соціально-психологічний вплив у ЗВО	2
6	Психологічні передумови підвищення ефективності праці викладачів ЗВО.	2
7	Технології конструювання тестів об'єктивного контролю знань рівня освітньо-професійної підготовки фахівців.	
	Разом	14

6. Темі практичних занять

7. Темі лабораторних занять

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми/ види завдань	Кількість годин
1	Підготовка реферату з ключових тем курсу	20
3	Розробка прикладів тестів з загальної психології	20

4	Підготовка з питань заліку	20
	Разом	60

9. Індивідуальні завдання

10. Методи навчання

При викладанні дисципліни використовуються наступні методи навчання: лекція, індивідуальна робота, робота з малими групами, робота в парах, евристична бесіда, розповідь, пояснення, методи демонстрації та ілюстрації, тренувальні вправи, застосування інформаційних технологій.

11. Методи контролю

- контроль за самостійною роботою (перевірка конспектів, виконання завдань до практичних занять, захист рефератів за обраною темою, презентація наукових досліджень тощо);

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота							Сума балів
Змістовий модуль №1			Змістовий модуль № 2		Змістовий модуль № 3		
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	100
10	10	20	20	10	10	20	

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Подшивалкіна В.І. «Психологія вищої школи»: метод. рек. до дисципліни циклу професійної підготовки для здобувачів спеціальності 053 «Психологія» третього (доктор філософії) рівня вищої освіти// В.І.Подшивалкіна, М.Ф.Будіянський, О.М.Кириченко; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, Ф-т іпсихології та соціальної роботи. – Одеса : ОНУ, 2021. – 25с.
2. Подшивалкіна В.І., Гусакова М.П., Яремчук О.В. Творчий саморозвиток психолога: психологічний практикум. Збірник практичних та тестових завдань Навчальний посібник рекомендований МО України Одеса: Астропринт, 2012. - 178 с.
3. Карьерные стратегии молодежи / О.А. Карманова, В.И.Подшивалкина, В.В.Харабет, Л.М.Хижняк. Забайкл. Гос. Университет.- Чита, 2014.- 213 с. С. 34 - 45, 67-81
4. Методика розробки тестів об'єктивного контролю рівня освітньо-професійної підготовки студентів вузів (друге доповнене видання). Состав.В.І.Подшивалкіна.- Херсон, 2008.- 41 с.
5. Подшивалкіна В.И. Некоторые аспекты социотехнологической подготовки профессиональных социологов // Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики (Міжвузівський збірник наукових праць).Випуск 7.- Одеса, 2000.- С.116-121
6. Подшивалкіна В.И., Алексенцева Е.С.Профессиональная карьера и ценностно-личностные аспекты ее формирования //Социологические исследования. Сборник научных работ.- Луганск, 2002.- 165-183
7. Подшивалкіна В.И. Высшее образование и поиск новых картин мира // Педагогическая антропология: концептуальные основания и междисциплинарный контекст. - М., 2002.- С.87-98
8. Подшивалкіна В.І. Контексти вищої професійної освіти і проблеми їхньої синхронізації// Вища освіта України.- 2003.- № 2.- С. 34-37
9. Подшивалкіна В.И. Вища освіта як засіб соціальних змін в Україні // Соціальна робота. Кн..6.- К., 2002.- 13-24

14. Рекомендована література

Основна

1. Максименко С. Д. Психологія учіння людини: генетико-моделюючий підхід [Текст]: монографія / Сергій Дмитрович Максименко. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2013. – 592 с.
2. Психологічні чинники самодетермінації особистості в освітньому просторі [Текст]: Колективна монографія / [Максименко С. Д., Куценко-Лада Г. В., Пророк Н. В. та ін.], за ред. С. Д. Максименка. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. – 400 с.

3. Становлення ідентичності фахівця : монографія / Г.О. Балл, В.Л. Зливков, Н.Б. Кирпач, С.О. Копилов, Л.О. Курганська, С.О. Лукомська, Л.М. Михайлюк, Т.Д. Морозовська, Н.Н. Хомутіннікова, О.В. Федан ; за ред. В.Л. Зливкова. – К. ; Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. – 260 с.
4. Карамушка Л.М., Іщук О.В. Психологія організаційної культури вищого навчального закладу (у контексті становлення професійної ідентичності студентів) : монографія /Л.М. Карамушка, О.В. Іщук . – К.-Запоріжжя : Кругозір, 2015. – 276 с.
5. Сердюк Л. З. Психологія мотивації учіння майбутніх фахівців: системно-синергетичний підхід : [монографія] / Л. З. Сердюк. – К.: Університет «Україна», 2012. – 323 с. <http://lib.iitta.gov.ua/4651/>
6. Синергетика і освіта: монографія / за ред. В.Г. Кременя. – К.: Ін-т обдарованої дитини,2014. – 348 с.
7. Побудова кар'єри : комплекс навч. програм (9, 17, 35, 70 год.) / [О.В. Мельник, О.Л. Морін, Л.А.Гуцан та ін.] . – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. – 88с.
8. Иванченко А.А. Креативность и экзистенция : монографія / А.А. Иванченко . – Харьков : Форт, 2013 . – 422 с.
9. Фурман А.В., Шандрук С.К. Організаційно-діяльнісні ігри у вищій школі : монографія /А.В. Фурман, С.К. Шандрук . – Тернопіль : ТНЕУ, 2014 . – 272 с.
10. Міщиха Л.П. Творчий потенціал особистості у період пізньої дорослості : монографія /
11. Л.П. Міщиха . – Івано-Франківськ : Місто НВ , 2014 . – 400 с.
12. Освітнє середовище як чинник становлення обдарованої особистості : монографія /
13. [Р.О. Семенова, О.Л. Музика, Д.К. Корольов та ін.]; за ред. Р.О. Семенової . – К.- Кіровоград : Імекс-ЛТД , 2014 . – 228 с.
14. Методологічні проблеми трансформації комунікативної компетентності психолога в
15. інформаційному суспільстві : монографія / [В.В. Андрієвська, Е.І. Драніщева, С.П.Тищенко та ін.]; за ред. В.В. Андрієвської . – К.- Кіровоград : Імекс-ЛТД , 2014 . – 226 с.
16. Москаленко В.В., Міщенко О.О. Економічна культура особистості: соціально-психологічний аспект. Монографія / Москаленко В.В., Шайгородський Ю.Ж., Міщенко О.О./ Вид. «Центр соціальних комунікацій» - Київ. 2012 – 346 с.
17. Соціально-психологічні проблеми становлення суб'єкта економічної соціалізації. Монографія. /Т.В. Говорун, Н.М. Дембицька, І.К. Зубіашвілі, Л.М. Карамушка, О.В. Лавренко, О.О. Міщенко, В.В. Москаленко, Ю.Ж. Шайгородский./ Ред. В.В. Москаленко; К.: 2012. – 205 с.
18. Формування психологічної готовності персоналу вищої школи до діяльності в умовах соціально-економічних змін» (Л. Карамушка, О.Толков, 2013);

Додаткова

1. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи. Підручник. – Київ: Каравела, 2008.- 351 с.
2. Мороз О. Г., Падалка О. С., Юрченко В. І. Педагогіка і психологія вищої школи: Навч. посіб. для молодих викладачів, аспірантів і майбутніх магістрів / Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова; Інститут вищої освіти АПН України / О.Г. Мороз (заг.ред.). — К. : НПУ, 2003. — 267с.
3. Галузинський В. М., Євтух М. Б. Основи педагогіки та психології вищої школи в Україні: Навч. посібник для викладачів та аспірантів вузів / ІСДО; Київський лінгвістичний ун-т. — К. : ІНТЕЛ, 1995. — 168с.
4. Вербицкий А.А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход. - М.: Высшая школа, 1991.
5. Найдьонова Л.А. Медіапсихологія: основи рефлексивного підходу: підручник / Л.А. Найдьонова Ін-т соціальної та політичної психології. – Кіровоград:Імекс-ЛТД, 2013 .—244с.
6. Сердюк Л. З. Сучасні синергетичні тенденції мотивації учіння майбутніх фахівців / Л. З. Сердюк// Вісник Національного університету оборони України. Зб. наук. Праць. – К.: НУОУ, 2014. – Вип. 3(40). – с. 316-320.
<http://lib.iitta.gov.ua/5285/>
7. Рибалка В.В. Психологія та педагогіка праці особистості : від обдарованості дитини до
8. майстерності дорослого : Посібник / В.В. Рибалка.—К.: Ін-т обдарованої дитини, 2014. –220с.
9. Эколого-психологические факторы современного образа жизни: Монография / [А.Л. Верник, О.Н. Гарнец, М.М. Заброцкий и др.]; под ред. Ю.М. Швалба. – [2-е изд., перераб. и доп.] – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 458 с.
10. Львовичкіна А.М. Психологічні засади формування еколого-орієнтованої свідомості: монографія / Антоніна Михайлівна Львовичкіна. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011.– 422 с.
11. Система психолого-педагогічних вимог до засобів інформаційно-комунікаційних технологій навчального призначення: монографія / [за ред.М.І. Жолдака]. – К.: Атіка, 2014. – 172 с.
12. Формування інформаційно-комунікаційних компетентностей у контексті євроінтеграційних процесів створення інформаційного освітнього простору: посібник / НАПН України; Ін-т інформаційних технологій і засобів навчання;[за заг. ред.В.Ю. Бикова, О.В. Овчарук]. – К.: Атіка, 2014. – 212 с.
13. Методологія інформатизації наукової та управлінської діяльності установ НАПН Укра ни на основі веб-технологій: монографія / НАПН України; Ін-т інформаційних технологій і засобів навчання;[Н.Г.Задорожня, Г.В. Кузнецова, А.В. Кільченко та ін.] . – К.: Атіка, 2014. – 160 с.
14. Подшивалкина В.И. Некоторые аспекты социотехнологической подготовки профессиональных социологов // Соціальні технології:

актуальні проблеми теорії та практики (Міжвузівський збірник наукових праць). Випуск 7.- Одеса, 2000.- С.116-121

15. Подшивалкина В.И., Алексенцева Е.С. Профессиональная карьера и ценностно-личностные аспекты ее формирования // Социологические исследования. Сборник научных работ.- Луганск, 2002.- 165-183
16. Подшивалкина В.И. Высшее образование и поиск новых картин мира // Педагогическая антропология: концептуальные основания и междисциплинарный контекст. Материалы Международной конференции. Москва, 30 сентября-2 октября 2002 года.- М., 2002.- С.87-98
17. Подшивалкина В.И. Вища освіта як засіб соціальних змін в Україні // Соціальна робота. Кн..6.- К., 2002.- 13-24
18. Подшивалкина В.И. Контексти вищої професійної освіти і проблеми їхньої синхронізації// Вища освіта України.- 2003.- № 2.- С. 34-37

15. Інформаційні ресурси

<https://studfile.net/preview/3540380/>

https://library.udpu.edu.ua/library_files/438437.pdf

<https://core.ac.uk/download/pdf/33688061.pdf>